

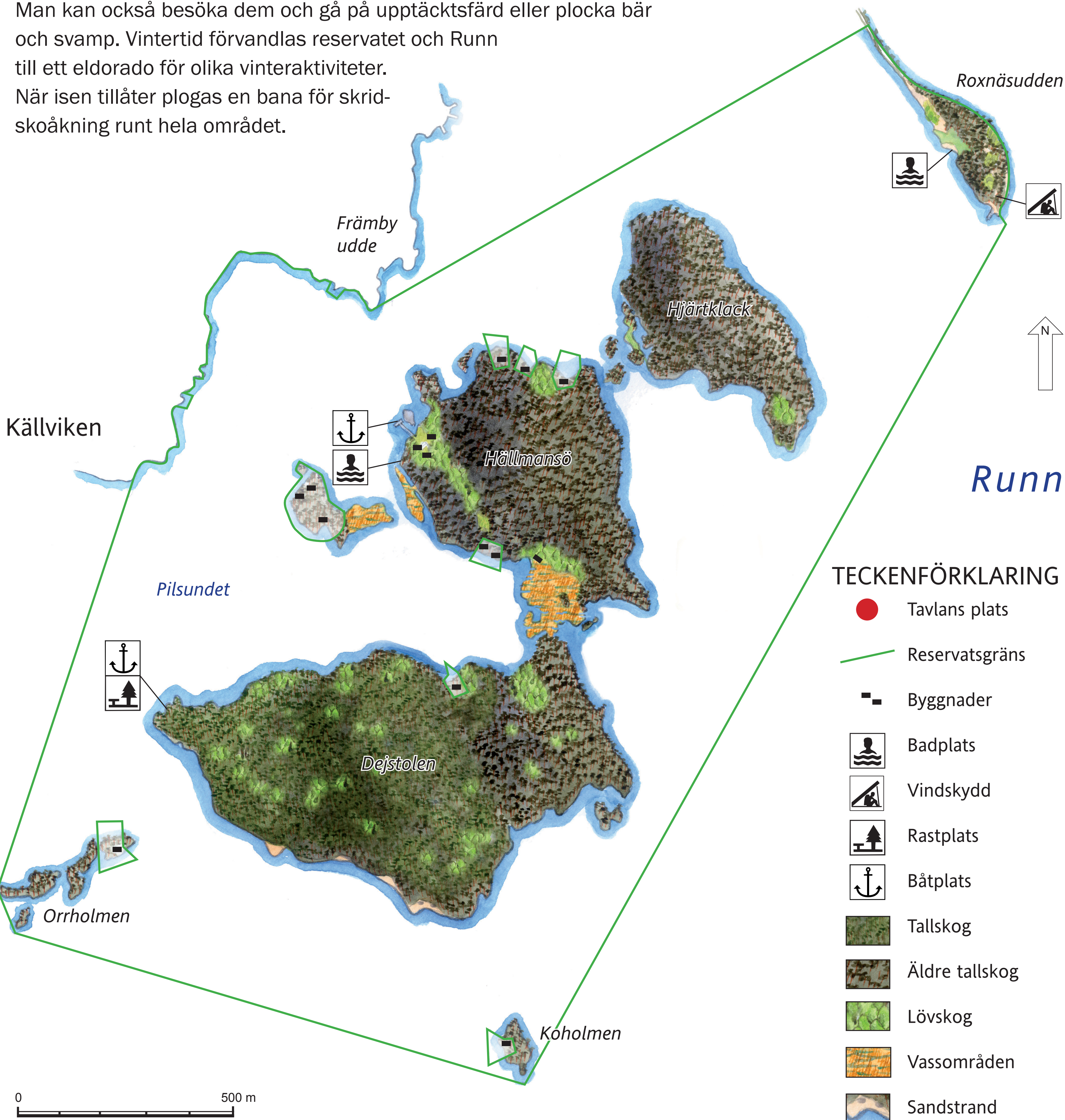
NATURRESERVAT

Välkommen till Runns norra öar

Runns norra öar består av Roxnäs udde och ett tiotal av öarna i vår vackra skärgårdssjö Runn. Mest framträdande är de tre största öarna Dejstolen, Hellmansö och Hjärtklack. Öarna inbjuder till bad och båtliv på sommaren.

Man kan också besöka dem och gå på upptäcktsfärd eller plocka bär och svamp. Vintertid förvandlas reservatet och Runn till ett eldorado för olika vinteraktiviteter.

När isen tillåter plogas en bana för skridskoåkning runt hela området.

Historia

Närheten till staden och Falu koppargruva har inneburit att öarna under lång tid påverkats av människan. Skogen har brukats för virke och brännved och vissa öar har använts till bete. På Hellmansö har det funnits fastboende. Namnet kommer från länsman Hellman som ska ha bott på ön på en nu försvunnen gård. Ön hette tidigare Hästön eftersom man körde ut hästar dit på sommarbete.

De två bostadshus, som idag går under namnet Hellmans gård, uppfördes 1878 av handelsmannen Anders Viktor Hesselius, en på sin tid mycket välkänd köpman i Falun. Gården hyrdes senare av Johan och Anna-Lisa Östlund. Johan var yrkesfiskare, men ägnade sig även åt att röja nya marker och att utöka odlingarna.

Under 1900-talet har det funnits flera "sommarnöjen" på ön och till och med två dansbanor. Danslystna från Falun och övriga trakter runt Runn åkte båt eller ångbåt till ön om sommarkvällarna. Anna-Lisa Östlund dog 1931, och hade fram till dess tagit emot stadsbor och bjudit på kaffe. Vid denna tid upphörde reguljärtrafiken på Runn. Under ytterligare några årtionden gick så kallade "dansbåtar" till Hellmansö.

Hellmans gård har ett stort kulturhistoriskt värde och är ett tidstypiskt och välbevarat exempel på det sena 1800-talets byggnadsstil.

Natur

Öarna består av steniga moränryggar och är till största delen beväxade med skog. Stränderna är steniga och karga men mellan de större öarna finns grunda och vassrika vikar. Skogen domineras nästan helt av tall förutom i de marker på Hellmansö som tidigare varit uppodlade. Där växer idag lövskog.

Eftersom skogen har brukats genom åren är den omkring 100 år eller yngre. I ett par mindre områden på

både Hjärtklack och Hellmansö växer 150-200 år gammal skog. De äldsta träden finns dock på Dejstolen.

I den grovt stenskravliga stranden på sydöstra sidan står riktiga gammeltallar. Det är skruvade, 350-400-åriga bjässar, med grova grenverk och närmare tre meters omkrets, som har hackspettshål och gnag av ovanliga skalbaggar.

Gammal tall
Pinus sylvestris

Det här får du göra

När du besöker Runns norra öar får du gärna ströva omkring, plocka blommor, bär och svamp, undersöka eller kanske bara njuta av naturen. Om du vill får du stanna över och slå upp ett tält.

Du får angöra bryggorna på Hellmansö och Dejstolen, men respektera de privata bryggor som finns i reservatet. Det finns också vissa saker du inte får göra.

Det är inte tillåtet att:

- skada levande eller döda träd och buskar
- gräva upp växter eller plocka mossor, lavar och vedsvampar
- klättra i boträd eller på annat sätt störa djurlivet
- borra, måla, mejsla eller på annat sätt skada berg-hällar eller block
- elda på andra ställen än vid färdigställda eldstäder
- ankra på samma plats eller angöra vid brygga längre än två dygn
- åka båt (eller annan vattenfarkost) inom 100 meter från badstranden på Roxnäs udde

Skogsduva
Columba oenas

Djur

Fågellivet runt öarna är förhållandevis rikt. En hel del fåglar rastar i Runn på vår och höst och kan observeras från bland annat Roxnäs udde. Änder, skrakar, doppingar, lommar, gäss och svanar kan ses i varierad mängd. Sjöfåglar som häckar, eller som regelbundet påträffas inom

reservatet under häckningstid, är skäggdopping, storlom, smålom, storskrake, småskrake, fisktärna, fiskgjuse och drillsnäppa.

Andra fåglar som lever på öarna är mesar som till exempel blåmes, talgoxe eller tofsmes samt trädkrypare, nötväcka, svartvit flugsnappare och ringduva. I de grövsta tallarna på Dejstolen häckar hackspettar, skogsduva, kaja och korp. Gamla träd drar också till sig många insekter. På de äldsta tallarna finns spår av den ovanliga reliktbocken som är beroende av gamla tallar med grov bark som står i soliga lägen.

Runn är en populär fiskesjö. Exempel på fiskarter som finns i Runn är gädda, abborre, mört, gers, braxen, sarv, ruda, benlöja, siklöja, lake, nors och öring. De grunda vassrika vikarna mellan Hjärtklack, Hellmansö och Dejstolen är troligen fina leklokaler för gädda.

Friluftsliv

Reservatet når du lätt, framförallt vintertid. Då nyttjas området flitigt av skridskoåkare, skidåkare, fiskare, skoteråkare och folk som promenerar. När isen tillåter plogas en skridskobana som rundar hela reservatet. Den börjar och slutar vid Hälsinggårdsbryggorna och rundar som regel Dejstolen och passerar nära Roxnäs udde.

På sommaren kan man bada på Roxnäs udde och här finns grillplatser och en slobod. För att ta sig ut till öarna krävs egen båt eller kanot. Gå iland får man göra överallt men bryggor för angöring av båt finns på Hellmansö och Dejstolen. (Bryggan på Dejstolen är framförallt lämpad för mindre fritidsbåtar då det är grunt runt bryggan.) Lämpliga platser för strandhugg för kanotister och skridskoåkare finns framförallt utmed stränderna i sydläge. Här är det dock svårt för båtar att ta sig intill eftersom stränderna är steniga och grunda. En rastplats finns på västra udden av Dejstolen med eldstad, vedföråd och torrass.